

Uz dokazan potencijal za inovacije, mladi su naša najbolja prilika za ulaganje

Ne postoji kristalna kugla koja će prereći budućnost, ali je kristalno jasno da će uključivanjem mladih u donošenje odluka region imati bolju budućnost

Autor Adem Gashi, vođa tima projekta Vijeća za regionalnu saradnju „Omladinska laboratorija Zapadnog Balkana“

22. maj 2020.

U martu sam pripremao selidbu iz Prištine u Sarajevo gdje sam dobio novi posao kao vođa tima projekta „Omladinska laboratorija Zapadnog Balkana“, koji je nedavno počeo sa radom, a koji realizuje Vijeće za regionalnu saradnju (RCC) i finansira Evropska unija (EU). Dok sam se pakovao nisam ni pomislio da će pandemija u potpunosti promijeniti moje planove, i to drastično. U roku od nekoliko sati sve se promijenilo, od jednostavnih savjeta da se peru ruke i ne dodiruje lice do zatvaranja svega, osim osnovnih stvari. Aerodroma i granica također. I tako sam novi posao počeo preko interneta, prilagođavajući točak života, kao i svi drugi, novom, nepoznatom terenu.

Širom svijeta ljudi su davali sve od sebe da se prilagode novoj „normalnosti“. Ali ono što me je najviše zadivilo bila je brzina, inicijativa i inovativnost koju su mladi ljudi pokazali u samo nekoliko dana od izbijanja pandemije koja nam je donijela izolaciju.

Mladi su se prilagodili

Život nije ni statičan ni nepromjenjiv. Pametni mladi ljudi su se brzo prilagodili učenju na daljinu, pronašli su nove načine da se međusobno povežu u novim okolnostima i umjesto da se povuku ili podlegnu strahu oni su se angažovali i postali dio rješenja svojim inicijativama solidarnosti, pravljenjem softverskih aplikacija, i na brojne druge načine.

Svi smo ih vidjeli kako se okupljaju i koriste 3D štampače na svojim fakultetima za pravljenje vizira i zaštitnih maski. Neki su otišli tako daleko da su napravili i jednostavan respirator, prijeko potreban u ovakvim vremenima.

- ✓ U Srbiji se grupa od 200 volontera okupila na Facebook-u i počela sa pravljenjem zaštitnih vizira uz pomoć 3D štampača koje doniraju medicinskom osoblju;
- ✓ Student druge godine fakulteta je u Bosni i Hercegovini sa svojom tek osnovanom malom firmom počeo sa 3D štampanjem vizira koje donira medicinskom osoblju;
- ✓ Isto važi i za Sjevernu Makedoniju i Crnu Goru gdje mladi koriste tehnologiju da medicinske radnike opreme onom opremom koja im nedostaje;
- ✓ Mašinski fakultet u Tirani je sa projektom 3D Imp-Act započeo sa pravljenjem zaštitnih kaciga za bolnice;
- ✓ Firma Formon sa Kosova^{*}, koja se bavi proizvodnjom 3D štampača, otišla je korak dalje i napravila jednostavan respirator, dok je biciklistička turistička grupa u Gračanici odlučila da svoja bicikla bolje iskoristi, pa su napravili internetsku platformu gdje ljudi mogu naručiti potrebštine za domaćinstvo koje onda njihovi volonteri biciklima dostavljaju, pomažući tako onima kojima je potrebno.

Mladi su odgovorili na novu situaciju, brzo joj se i praktično prilagođavajući. Pokazali su spremnost da pomognu svojim društvima kojima je to bilo potrebno, čak iako je samo 2 odsto njih zadovoljno situacijom u svojoj ekonomiji. Zapanjujućih 71 odsto mladih razmišlja o odlasku u inostranstvo da rade, a njih još 10 odsto i dalje razmatraju ovu mogućnost. Zašto? Jednostavno zato što je 51 odsto mladih ljudi zabrinuto zbog zaposlenja, 37 odsto je zabrinuto zbog ekonomske situacije, a njih 28 odsto zbog korupcije.

* Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244 i Odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Ovo su svježi podaci, prikupljeni u okviru redovnog godišnjeg istraživanja građana regiona koje provodi Vijeće za regionalnu saradnju, Balkanski barometar za 2020. Uprkos svim brigama mladi su počeli koristiti svoje ideje, znanja i vještine da proizvode zaštitnu medicinsku opremu, organizuju akcije solidarnosti da pomognu drugima.

Činjenica da je region izuzetno skroman po pitanju javnih investicija u istraživanja i inovacije, sa prosječno samo oko 1 odsto BDP-a, nije zaustavila mlade ljude, koji čine 21 odsto ukupnog stanovništva na Zapadnom Balkanu, da se otisnu u ove nepoznate vode i pronađu inovativna rješenja za društva da izravnaju krivu širenja virusa korona i pomognu u spašavanju života. To je imalo uticaja i na motivaciju kao takvu, što je bilo važno u ovim trenucima. „Odrasli“ su konačno odobrili život na internetu i inovativni online pristupi su postali poželjni.

Vrijeme je da društvo podrži mlade

Postoji, međutim, širok konsenzus da će sve ekonomije u regionu doživjeti pad i preduzeća će smanjiti broj radnika, što će u velikoj mjeri uticati na mlade ljude, jer mnogi od njih još uvijek nisu razvili konkretne vještine, a nemaju ni uštedevine. U isto vrijeme opstanak poslovnih subjekata će umnogome zavisiti od njihovih inovativnih načina razmišljanja i sposobnosti da brzo prigrle promjene. Mladi su nam svima pokazali potencijal za inovacije kada dođu teška vremena i još jednom dokazali da su najbolja prilika za ulaganje.

Nadamo se da će prilikom poduzimanja mjera da se izravna kriva pandemije, obezbjeđivanja paketa pomoći i drugih mjera za ublažavanje uticaja pandemije na ekonomiju, zaposlenost, obrazovanje, društveni život i druge dimenzije, vlasti prepoznati snagu i jačinu mladih i početi donositi prilagođene nove mjere da se spriječi odlazak mladih u inostranstvo u potrezi za boljom budućnosti. Zajedno sa mladim ljudima vlasti mogu premostiti jaz i iskoristiti ovu priliku da mladi postanu stalni akteri u rješavanju pitanja od javnog interesa, uključujući i potrebe mladih.

Vidjeti kako se mladi prilagođavaju, kao i njihov potencijal kada im se da prostora, trebalo bi doprinijeti shvatanju značaja njihovog angažovanja u donošenju odluka. Usred svih novih promjena pronašli su način da se prilagode. Otporan su i neprocjenjiv dio zajednice. Pomoć je, međutim, dvosmjerna i s obzirom na to moramo naći načina da tokom i nakon ove pandemije osiguramo da se na mlade ne gleda samo kao na budućnost, već kao i na sadašnjost. Način da osiguramo da su oni dio odluka koje ih se tiču, i to ne samo zato što je to napisano u nekoj strategiji ili propisano zakonom, već zato što oni imaju posebne potrebe, a njihova uključenost donosi promjene.

I tu dolazimo do suštine mog rada, Vijeće za regionalnu saradnju se uključilo i praktično i strateški. Praktično tako što smo mladim ljudima dali više prostora u našem timu i jači glas da kažu šta im je potrebno i kako vide da se stvari razvijaju. Strateški kroz provođenje projekta Omladinska laboratorija Zapadnog Balkana koji radi na pružanju mogućnosti mladima da učestvuju u donošenju odluka u cijelom regionu i unaprjeđenju cjelokupnog društveno-ekonomskog okruženja i mobilnosti mladih na Zapadnom Balkanu.

Ne postoji kristalna kugla koja će prereći budućnost, ali je kristalno jasno da ako postoji odgovarajući odgovor na pitanja mladih, kao i veća uključenost mladih u donošenje odluka, region će imati bolju budućnost.